

ÇİN'DE ÇAY

Çin'de çay içme geleneğinin 5000 yıl öncesine dayandığı söylenir. Çeşitli kaynaklardan aktarılan bir rivayet'e göre, M.Ö 2737'de İmparator Shen Nung, bir gün doğada bir ağacın altında oturmuş dinlenirken, hizmetkârların içmek üzere kaydattığı suyun içine, tesadüfen kamelya ağacının solmuş yaprakları düşer. Düşen yaprak, bir süre sonra suyun rengini ve kokusunu değiştirir. İmparator bu değişimi fark eder ve suyu içer. Ardından bedeninde bir ferahlık, zindelik hisseder. İşte, Çayın ilk keşfine ilişkin anlatılan bu rivayet, günümüzde de kahve'ye alternatif, keyif veren, yorgunluk gideren bir içecek olduğu görüşü ile birebir örtüşmektedir. Çayın tarihsel geçmişine baktığımızda, diğer ülkelerde olduğundan, çok daha fazla toplumsal etkiye sahip olduğunu görmekteyiz. Çin'de, uzun yıllar dinsel törenlerin malzemesi olan çay, daha sonraları yaprakları yenilen bir sebze veya tıbbi bitki olarak kabul görmüştür. Sui hanedanlığı döneminde (581-618) ilaç olarak kullanımı daha fazla öne çıkmış, 4. Ve 5.yüzyılda Çaya, Pirinç, Tuz, Baharat, Zencefil ve Portakal kabuğu eklenerek farklı demleme yöntemleri denenmiştir. Çin'de bu usul demleme bir gelenek haline gelmiştir. Tang hanedanlığı zamanında(618-907) ise çay içmek, toplumun elit kesiminde sanatsal bir nitelik kazansa da, giderek bütün sosyal sınıfların temel bir içeceği olmuştur.

Nahide GÜNLER

Çay Dünyası Gazetesi

23-04-2004

Çin de, çayın yaygınlaşmasına en fazla katkısı olan kesimin, Budist rahipler olduğu ifade edilir. İçtikleri çayın meditasyon sırasında saatlerce uyanık kalmalarını sağladığını keşfeden rahipler, uzun yıllar çay tüketirler, hatta bu nedenle pek çoğunun Çin'de çay yetiştirmeye öncülük ettiği belirtilir. Örneğin, Çay ile ilgili önemli yazılı kaynaklardan biri olan "The book of tea" kitabının yazarı Çin'li Lu Yu yetimdir ve bir manastırda yetişmiştir. Muhtemeldir ki, Tanghanedanlığı döneminde yazmış olduğu kitabının esin kaynağı, Budist rahiplerin çaya olanyoğun ilgileridir. Lu Yu kitabında, çay yetiştiriciliği, çay hazırlama ve içme geleneği, çaylarınsınıflandırılması ve çay demlemede kullanılacak en iyi suyun niteliği konularına yer vermiştir.

Song hanedanlığı döneminde (960-1279) su içinde çırpılmış toz çay, oldukça popüler bir içecek iken, 1279-1368 Yuan hanedanlığı döneminde bu gelenek tamamen ortadan kalkmış, pek çok gelenek yabancılara özgü diye yok edilmiştir. Çinlilerin, bugünkü şekli ile çay içme geleneğinin, Yuan hanedanlığı döneminden sonra başladığı bilinmektedir. Peki, çok uzun bir çay geçmişine sahip olan Çinin, çay üretim durumu bugün nasıldır? Çay tarım alanları daha çok Yangtze ırmağının kuzeyinde ve güneyinde, Çinin güney ve güney batısında yoğunlaşmıştır. Bu bölgeler; Gansu, Shanxi, Henan, Shandong, Hubei, Anhui,

Jiangsu, Hunan, Jiangxi ve Zhejiang, Guangxi, Guangdong, Fujian ve Hainan, Yunan, Sichuan, Guizhou ve Tibetin güneyini kapsamaktadır. Doğal formda en yaşlı çay ağacının Yunnan bölgesinde yaklaşık 1700 yaşında, kültüre alınmış bir çay ağacının ise yine aynı bölgede 800 yaşında olduğu bilgisi, pek çok insanı hayrete düşürebilir .Bugün, 10.000'den fazla çay üretim işletmesi bulunan Çin, diğer üretici ülkelere göre çok daha fazla çay çeşidine sahiptir. Farklı çay çeşitlerini demleme konusunda da "çay uzmanı ülke" sıfatına sahiptir. Çin'de, Camellia sinensis'den başlıca 5 çeşit çay üretilmektedir. Yeşil çay, Siyah çay (Red tea olarak biliniyor), Oolong tea, Preslenmiş-sıkıştırılmış çay (Compressed tea, black tea, dark tea, Pu-erh tea veya brick tea olarak da tanımlanmaktadır.) ve aroma katılmış çay. Bu çaylar arasında ülkemizde üretilmeyen tek çay çeşidi Pu-erh tea'dır. Çinin Yunnan bölgesinde üretilen Pu-erh çayın en önemli özelliği uzun yıllar saklanabilmesi ve saklama süresi uzadıkça değer kazanmasıdır.

2010 yılı verilerine göre, 1.970 bin hektar çay tarım alanına sahip olan Çin, Dünyada en fazla çay üreten ülke konumundadır. 2001-2010 arasında üretimde ki artış oranı %8 civarındadır. Üretim, 702 bin ton'dan 1.475 bin ton'a yükselmiştir. Dünya çay üretiminin neredeyse yarıya yakını (%35) Çin tarafından gerçekleştirilmektedir. Hektar başına ortalama verimi 749 kg'dır. Üretim artışı ile birlikte ihracat potansiyeli de artan Çin, dünya çay ihracatında önemli rol oynamaya başlamıştır. 2000-2010 yılları arasında ihracat miktarı 303 bin ton seviyesine yükselmiştir. Dünya çay piyasasında ki güçlü rakipleri Sri Lanka ve Kenya'nın ardından, ihracatta 3. sırada yer almaktadır. Oranı %15-18 arasında değişmektedir.

Özetle, Çin'in en fazla ürettiği ve de tükettiği çay çeşidi Yeşil çay'dır. 2001 yılında 500 bin ton olan yeşil çay üretimi 2010 yılında 1.046 bin ton'a yükselmiştir. Çay tüketim miktarı 2010 yılında 1.06 milyon tona yükselmiştir. Yeşil çay ihracat miktarı 234 bin ton'dur. Dünya yeşil çay talebinin %79'u Çin tarafından karşılanmaktadır. Çinin çay üretimine ilişkin bu genel bilgilerin ardından, Çinlilerin çok popüler iki deyişini paylaşmak istiyorum. "Onun içinde çay var." Çinlilerin sevdikleri ve iyi insanlar için söyledikleri bir söz. "Çay, dünyanın gürültüsünü unutmak için içilir." Çinli şair T'len Yi Heng'in bir sözü.

Kaynak: <http://www.chinavista.com/experience/tea/tea.html>

www.teaboard.gov.in Tea statistics: The Chinese Scenario İmparator Shennong'un çayı keşfetme mizansenisi.

Kaynak: <http://www.china.org.cn/>